

ارتباطات میان فرهنگی ایران و مصر (با محوریت نخبگان قرآنی)

کد موضوعی: ۲۷۰

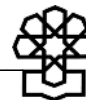
شماره مسلسل: ۱۲۰۶۱

آذرماه ۱۳۹۰

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۴	روابط فرهنگی ایران و مصر
۶	جایگاه قرآن در جامعه مصر
۱۰	تاریخچه ارتباطات میان فرهنگی قرآن محور ایران و مصر
۱۹	جمع بندی
۲۰	پی نوشت ها
۲۱	منابع و مأخذ

ارتباطات میان فرهنگی ایران و مصر (با محوریت نخبگان قرآنی)

چکیده

با عنایت به پیشینه ارتباطات فرهنگی قرآن‌محور ایران و مصر، تمرکز بر این نوع ارتباطات و گسترش کمی و کیفی آن از اولویت‌ها و ابزارهای کارآمد سیاست فرهنگی جمهوری اسلامی به شمار می‌رود. همچنین، ضرورت تمرکز و گسترش این نحوه ارتباطات با گسترش موج بیداری اسلامی افزایش یافته است. به عبارت دیگر، هنگامی که حضور مقامات سیاسی ایران در کشورهای عربی با مشکلات و مخالفت‌هایی از سوی مسئولان این کشورها و حساسیت‌های شدید دولتمردان کشورهای غربی روبرو است، می‌توان از ظرفیت‌های دینی و به‌ویژه قرآنی بهره برد. حضور اهالی قرآن در کشورهای عربی با وجود ارتباطات پیشین میان نخبگان قرآنی و همچنین وجود زمینه‌های اجتماعی لازم میان توده‌های مردم می‌تواند گام مهمی در سیاست فرهنگی قرآن‌محور جمهوری اسلامی باشد.

گسترش کمی و کیفی ارتباطات قرآن‌محور در هر سه بعد سیاست فرهنگی قرآن‌محور ایران ممکن است. مثلاً برگزاری جلسات شبی با قرآن و کرسی‌های تلاوت در ایران و کشورهای عربی از طریق اعزام اهالی قرآن از ایران و دعوت از اهالی قرآن سایر کشورها امری اجرایی و با کمترین میزان حساسیت‌زایی است و امکان بهره‌گیری هر چه بیشتر جمهوری اسلامی از سرمایه‌های قرآنی خود را - که عمدتاً با زبان و فرهنگ کشورهای عربی بیگانه نیستند - فراهم می‌آورد. همچنین گسترش رده‌های سنی (نوجوانان، جوانان، زنان و بزرگسالان) و مواد مسابقات بین‌المللی قرآن می‌تواند گامی در راستای گسترش فرهنگ قرآنی و وحدت امت اسلامی باشد.

از سوی دیگر، ایجاد زمینه برای ثبت نام و حضور علاقمندان سایر کشورها به عنوان تماشاچی در مسابقات بین‌المللی تهران به همراه برگزاری تورهای زیارتی - سیاحتی نواحی زیارتی - مذهبی و دیدار با علما و حوزه‌های علمیه می‌تواند گامی در جهت گسترش فرهنگ برادری و وحدت بر پایه گردشگری باشد. همچنین، وزارت امور خارجه و سازمان ارتباطات اسلامی می‌توانند آشنایی با قرآن و علاقمندی به فعالیت‌های قرآنی را به عنوان یکی از ملاک‌های انتخاب سفرا و کارگزاران فرهنگی جمهوری اسلامی در کشورهای منطقه مدنظر قرار دهند. در نهایت، پیشنهاد می‌شود وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز به جای تمرکز بر فعالیت‌های فرهنگی مدرن مانند پخش فیلم، ارکستر

و... در هفته‌های فرهنگی ایران در کشورهای اسلامی - که تاکنون کمترین موفقیت‌ها را در جهت انتشار فرهنگ اسلام ناب داشته‌اند - فعالیت‌های قرآنی را در صدر و نه حاشیه فعالیت‌های خود قرار دهد.

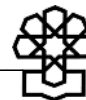
مقدمه

پرداختن به بحث روابط فرهنگی میان ایران و سایر کشورها، به‌ویژه کشورهای اسلامی به این دلیل اهمیت دارد که امروزه، در پایان نخستین دهه قرن بیست‌ویکم مسئله فرهنگ و روابط فرهنگی اهمیت چشمگیری در روابط بین‌الملل و سیاست خارجی کشورها یافته است. این اهمیت نه فقط از تحول اساسی دو دهه اخیر در نظریه‌پردازی روابط بین‌الملل - که چرخش فرهنگی یا چرخش پارادایمی^۱ به مسئله فرهنگ خوانده می‌شود - بلکه متأثر از این واقعیت است که در سال‌های اخیر برخی نظریه‌پردازان این حوزه، با مشاهده گسترش مشکلات و تضادهای متأثر از روابط سیاسی و نظامی در سطح جهان، با طرح نظریه قدرت نرم (که کاربرد عنصر فرهنگ در رابطه میان کشورهاست) درصدد کاهش تضادها و کشمکش‌ها و یا انتقال آن به عرصه فرهنگ در سطح جهانی برآمده‌اند (احمدی، ۱۳۸۹: ۹).

چرخش به‌سوی فرهنگ پس از پایان جنگ سرد و مطرح شدن نظریه‌های نوین در روابط بین‌الملل به‌وجود آمد. به‌گونه‌ای که برخی، دهه ۱۹۹۰ میلادی به بعد را دوره سلطه پارادایم فرهنگی در روابط بین‌الملل دانسته‌اند. تأثیر معرفت‌شناسی نوین ضدپوزیتیویستی در اروپا که در غالب نظریه‌های انتقادی و پست‌مدرنیسم سر برآورد، نقش مهمی در این چرخش پارادایمی بازی کرد (همان: ۲۶).

گسترش فرآیند جهانی‌سازی^۲ به‌ویژه از طریق گسترش رسانه‌های همگانی و شتاب‌گیری تأثیر آن در عرصه جهانی باعث زیر سؤال رفتن عناصر قدرت سخت و سیاست‌های دولت‌ها در عرصه‌های امنیتی شد. گسترش شبکه‌های ارتباطی جهانی و آسانی دسترسی به شاهراه‌های اطلاعاتی، به زنده شدن بحث تفاوت‌ها و شباهت‌های فرهنگی، بازسازی هویت و سیال شدن آن انجامید. در این فرآیند پرشتاب، جهانشمولی عناصر فرهنگی یا ایجاد نوعی فرهنگ جهانی که بسیاری آن را با جهانی شدن ارزش‌های فرهنگی غرب^۳ و یا حتی آمریکایی شدن^۴ فرهنگ، برابر دانستند به بروز واکنش‌های مقاومت‌آمیز برای پاسداری از فرهنگ خویشتن و بازسازی آن و یا

1. Paradigmatic-shift
2. Globalization
3. Westernization
4. Americanization

پدیده‌هایی انجامید که از آن به «خاص‌گرایی فرهنگی»^(۱) تعبیر شده است (همان: ۲۷).

در دوران جنگ سرد به دلیل غلبه تضادها میان شوروی و آمریکا و مدل‌های مورد نظر آنها تفاوت‌های فرهنگی میان اسلام و غرب چندان برجسته نشد. با پایان جنگ سرد و در واقع جنگ ایدئولوژی‌ها، جنگ فرهنگ‌ها به عرصه آمد و راه را برای مقابله با گفتمان سلطه‌جویانه غرب - که جوامع غیرغربی را وحشی می‌داند - هموار ساخت. این همان گفتمانی بود که در نهایت بر نفوذ فزاینده تفاوت‌های فرهنگی و نقش آینده آن بر تعیین ماهیت نظام بین‌الملل تأکید می‌کرد.^۲

وقوع انقلاب اسلامی ایران (۱۹۷۹) آثار جهانی فراوانی به دنبال داشت که این آثار، ناگزیر ایران را به ارتباطات میان‌فرهنگی خاصی وارد کرده است. یکی از پیامدهای انقلاب اسلامی احیای مجدد هویت‌اندیشی مسلمانان کشورهای غربی از یکسو و آشکارسازی مؤلفه‌های هویتی سرکوب شده نیروهای اسلامی و انقلابی در درون کشورهای اسلامی ازسوی دیگر می‌باشد (فیاض، ۱۳۸۹: ۱۶۹). همچنین از دیگر آثار جهانی انقلاب اسلامی، گسترش کرسی‌های مطالعه اسلام، ایران و تشیع به منزله تهدیدی برای گزاره‌ها^۳ و ایدئولوژی‌های مدرنیستی بوده است.

به هر حال، مدرنیسم چپ که اوج آن شوروی و مارکسیسم بود، پیش از دیگران دچار مشکل شد. مدرنیسم چپ که خود را رهبر ستم‌دیدگان جهان و مخالف سرمایه‌داری معرفی کرده بود، رقیبی پیدا کرد که نه تنها با سرمایه‌داری آمریکایی مقابله می‌کرد، بلکه رهبری سیادت و آقایی شرق سوسیالیست را نیز نمی‌پذیرفت. پیش از انقلاب اسلامی هرگونه مقابله با مدرنیسم راست، تحت لوای مدرنیسم چپ و با پیشوایی شوروی همراه بود. درحالی که انقلاب ایران با طرح شعار «نه شرقی، نه غربی» ضمن خلع سلاح مارکسیسم، نوعی «سنت‌گرایی نجات‌بخش» را ترویج کرد. در این رویکرد جدید، هر جامعه‌ای با اتکا به سنت‌ها و پیشینه تاریخی خودش، مبارزه با سرمایه‌داری جهانی را آغاز کرد. برای مثال، در آمریکای لاتین، الهیات مسیحی رهایی‌بخشی به وجود آمد که حتی از پاپ و دستگاه مذهبی او جدا شده و به مبارزه برپایه الهیات مسیحی به جای ایدئولوژی مارکسیستی پرداختند.^۴ به عبارت دیگر، هنگامی که ایدئولوژی‌های وارداتی طرد شد، هرکس در هر منزلتی که بود با مذهب و سنت خود مبارزه‌اش را آغاز کرد (همان: ۱۶۷-۱۶۸).

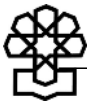
1. Cultural particularism

۲. احمدی به نقل از:

Simon Murden, Cultural conflict in International relations: The West and Islam, The Globalization of World Politics: An Introduction to International relations, eds, John Baylis and Steve Smith (Oxford: Oxford university press, 1999)

۳. به‌طور مثال گزاره‌هایی نظیر: «نگاه خطی به تاریخ و اینکه همه جوامع باید در مسیر جوامع اصطلاحاً توسعه‌یافته حرکت کنند» و یا «ضرورت حذف دین از عرصه عمومی و تقلیل آن به حوزه خصوصی افراد» خدشه‌دار شد و به همین دلیل فوکو (اندیشمند فرانسوی) از انقلاب ایران به‌عنوان روح جهان بی‌روح یاد کرده است.

۴. نگاه کنید به: ملک، همیلتون، جامعه‌شناسی دین، ترجمه محسن ثلاثی، تهران، نشر ثالث، ۱۳۸۷.

البته امام خمینی (ره) این اثرگذاری غیرمستقیم را با ارسال نامه به گورباچف (۱۱ دی ماه ۱۳۶۷) تکمیل فرمودند. ایشان در این نامه هشدار دادند که: «از این پس کمونیسم را باید در موزه‌های تاریخ سیاسی جهان جستجو کرد» امام (ره) در همین نامه ژرف‌ترین تحلیل‌ها را که نشانگر تسلط ایشان بر شرایط سیاسی آن روز جهان است، ارائه کرد و به وضوح نسبت به در غلطیدن روس‌ها به سمت سرمایه‌داری غرب و فریب خوردن از آمریکا هشدار دادند و با پیش کشیدن مسائل عمیق فلسفی و عرفانی از گورباچف خواستند که به‌جای امید بستن به ماده‌پرستی غرب، به خدا و مذهب روی آورد.

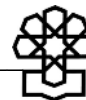
به هر حال، فروپاشی شوروی از یکسو و موفقیت‌های جمهوری اسلامی - علیرغم همه کارشکنی‌های خارجی و داخلی - در پابندی به اصول و آرمان‌های خود ازسوی دیگر، جریان رقیبی را در برابر لیبرال دمکراسی غربی پدید آورده است که این امر، ایران را در یک شبکه ارتباطات میان‌فرهنگی پیچیده و غیرقابل اجتناب درآورده است. در این شبکه ارتباطی، عملکردهای صواب و ناصواب، خواسته یا ناخواسته در معرض دید و مورد قضاوت دیگران قرار گرفته و الهام‌بخش خواهد بود.

به تبع نکات فوق، روابط میان‌فرهنگی ایران و کشورهای اسلامی به‌ویژه مصر به‌دلیل جایگاه فرهنگ در جهان معاصر اهمیت چشمگیری یافته است. این اهمیت از گسترش فرآیند جهانی‌سازی و زیر سؤال رفتن عناصر سخت و از یکسو بروز واکنش‌های مقاومت‌آمیز برای پاسداری از فرهنگ اسلامی و بازسازی آن ازسوی دیگر صدچندان شده است. همچنین برجستگی تفاوت‌های فرهنگی میان اسلام و غرب در دهه‌های اخیر و مبارزه پیدا و پنهان غرب در برابر ارزش‌ها و مقدسات مسلمانان نوعی ادبیات نجات‌بخش اسلامی را ترویج کرد. مبارزه براساس اسلام و روی آوردن به خدا و مذهب برای خروج از سلطه استبداد داخلی و استعمار خارجی در کشورهای اسلامی با محوریت قرآن تبدیل به گفتمانی ریشه‌دار شده است. بنابراین روابط میان‌فرهنگی ایران و مصر به‌عنوان پایگاه تاریخی هنر تلاوت قرآن مهمترین نوع ارتباطات میان‌فرهنگی خاص‌گرایانه در این سطح است.

در ادامه به بررسی روابط فرهنگی ایران و مصر در چارچوب مباحث فوق و به‌عنوان یکی از زمینه‌های بروز تحولات پیش‌گفته پرداخته خواهد شد.

روابط فرهنگی ایران و مصر

روابط فرهنگی میان ایران و سایر کشورها به‌ویژه کشورهای اسلامی و بالاخص مصر نیز از جریان‌های پیش‌گفته به‌شدت متأثر بوده است. بسیاری از کشورهای عرب مسلمان منطقه در دوران

جنگ سرد، به شدت تحت نفوذ شوروی و بلوک شرق قرار داشته‌اند (همان: ۱۶۸)، اما با وقوع انقلاب اسلامی و فروپاشی شوروی، گرایش به مبارزه سیاسی - اجتماعی و مقاومت فرهنگی برمبنای سنت‌های رهایی‌بخش در میان ملت‌های منطقه - برخلاف میل حکومت‌ها که عمدتاً به سمت بلوک غرب گرایش پیدا کردند - گسترش یافت. به‌طور مثال، به جرئت می‌توان گفت: انقلاب اسلامی ایران بیشترین تأثیر را در مسلمانان لبنان داشته است؛ زیرا گروه‌های اسلامی شیعه مانند جنبش «حزب الله» و «امل» و گروه‌های اسلامی سنی مانند جنبش «توحید اسلامی»، تحت تأثیر مستقیم انقلاب ایران رشد کرده‌اند و با خروج اسرائیل از جنوب لبنان پس از ۲۲ سال، چنین تلقی می‌شود که «حزب الله» و «مقاومت اسلامی»، که بازوی انقلاب اسلامی به حساب می‌آیند، سهم بسزایی در این امر داشته‌اند.^۱

همچنین، در مصر علیرغم اینکه حکومت مصر دینی نبود، بخش قابل توجهی از زنان مصر محجبه بودند این در شرایطی بود که همسر حسنی مبارک بی‌حجاب بود و توریست‌هایی که به مصر می‌آمدند، نیز بی‌حجابی را ترویج می‌کردند، اما مقاومت^۲ فرهنگی مردم باعث می‌شد حجاب به مخاطره نیفتد یا در شرایطی که حکومت مصر نماز را ترویج نمی‌کرد، در مساجد بین‌راهی این کشور نماز جمعه برقرار می‌شود.^۳

از زمینه‌های تأثیرگذاری انقلاب اسلامی و اندیشه امام خمینی (ره) در مصر می‌توان به این مسئله اشاره کرد که برای اولین بار در دنیا، کتاب «ولایت فقیه» امام خمینی (ره)، در مصر ترجمه و منتشر شد. یکی از اندیشمندان مصر به نام «دکتر حسن حنفی» یک مقدمه هفتاد صفحه‌ای بر آن نوشت و نظریه ولایت فقیه را اثبات کرد. این نویسنده بعدها نیز کتاب «جهاد اکبر» امام خمینی (ره) را منتشر کرد (همان). علاوه بر این تمایل مردم مصر به مبارزه براساس تعالیم اسلامی با توجه به پیروزی‌های اخیر حزب الله لبنان تشدید شده است.^۴ (۱)

همچنین جامعه مصر به دلایل مختلفی در سیاست فرهنگی جمهوری اسلامی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است که برخی از آنها عبارتند از:

۱. نگاه کنید به: سعید، باغستانی؛ انقلاب اسلامی و بازتاب آن بر لبنان، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، مجله معرفت، ش ۹۸، بهمن ۱۳۸۴.

2. Resistance

۲. حجت‌الاسلام دکتر محمدحسن زمانی رایزن فرهنگی سابق ایران در مصر در این‌باره می‌گوید: «یکبار به سمت «اسکندریه» می‌رفتم. در راه مسجد بین‌راهی را دیدم که حدود چهل، پنجاه ماشین پارک شده بود و خطیب نیز مشغول خطبه نماز بود. حتی یک ماشین کشاورزی را دیدم که مرد کشاورز به همراه خانواده‌اش سوار بر آن به سمت محل برگزاری نماز جمعه می‌آمد».

گفتگو با رایزن فرهنگی سابق ایران در مصر ۱۳۸۹/۱۱/۲۰، به نقل از: www.khameni.ir

۳. به گزارش خبرگزاری فارس به نقل از روزنامه واکیت ترکیه، نتایج یک نظرسنجی جدید که بلافاصله پس از عملیات رضوان منتشر شد نشان می‌دهد که سیدحسن نصرالله دبیر کل حزب الله لبنان محبوب‌ترین رهبر جهان عرب است. در این نظرسنجی که توسط مرکز سابان وابسته به مؤسسه بروکلین واشنگتن در ۶ کشور صورت گرفته ۲۶ درصد سؤال‌شوندگان نصرالله را محبوب‌ترین رهبر مورد نظر خود معرفی کرده‌اند.

(<http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=۸۷۰۴۲۹۱۱۳۲>)

۱. وجود زمینه‌های مشترک میان فرهنگی چون علاقه فراوان مردم مصر به اهل بیت پیامبر (ص) علیرغم سنی مذهب بودن که می‌تواند نقش تسهیل‌کننده در برقراری روابط ایران با سایر کشورهای اسلامی داشته باشد.

مردم مصر از همان آغاز به اهل بیت (ع) محبت داشتند. علیرغم آنکه مصر تحت سلطه حاکمیت شام و بنی‌امیه قرار گرفته بود، اما تفکر شامی نتوانست حاکمیت پیدا کند و به همین دلیل، به مجرد اینکه جریان کربلا پیش می‌آید، مصری‌ها اعتراض خود را به حکومت اموی اعلام می‌کنند. حتی در مصر چندین زیارتگاه نظیر مقام رأس‌الحسین(ع)، زیارتگاه حضرت زینب (س) و زیارتگاه سیده نفیسه (س)، نوه امام حسن (ع) وجود دارد. فرهنگ اسلامی مصر بی‌تأثیر از فرهنگ شیعی نیست. حضور فاطمیان در آن دیار موجب شد تا فرهنگ شیعی در آنجا پا گرفته و منتشر شود. مصری‌ها به ائمه اطهار (ع) و امامان شیعه عشق می‌ورزند و این علاقه با نظر به زیارتگاه‌ها در مصر کاملاً مشهود است که خود نشانه‌ای از تبلور فرهنگی شیعه در ساختار شخصیت انسان مصری است.^۱

۲. پیشینه تاریخی - تمدنی مصر به‌عنوان زمینه‌ای برای گفتگوهای بین‌فرهنگی و قدرت‌الهام‌بخشی و جریان‌سازی در جهان اسلام.

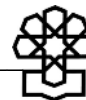
ملت مصر، دارای سابقه تاریخی درخشانی است. مصر علاوه بر سابقه تمدنی چهارهزار ساله، دارای سابقه هزارساله دانشگاه الأزهر نیز هست. مردم مصر مردمی هستند که در قرون اخیر، بعد از سلطه استعمار انگلیس و فرانسه بر کشورهای اسلامی، جزء اولین کشورهایی بودند که پرچم استقلال را برداشتند (همان).

با عنایت به چنین ظرفیت‌هایی در این گزارش، تنها بخشی از رابطه فرهنگی ایران و مصر - عمدتاً روابط نخبگانی - بررسی شده است. زیرا به دلایل سیاسی روابط فرهنگی ایران و مصر پس از انقلاب اسلامی عمدتاً دارای ابعاد نخبگانی بوده است. برای توضیح بیشتر روابط فرهنگی ایران و مصر به وسیله نخبگان سنتی (قاریان) بیان جایگاه قرائت قرآن و قاریان قرآن در جامعه مصر و همچنین تأثیرات متقابل و امکان‌های فرهنگی که از این طریق در اختیار جمهوری اسلامی قرار می‌گیرد، ضروری است.

جایگاه قرآن در جامعه مصر

قاریان قرآن در جامعه مصر از اهمیت ویژه‌ای برخوردار هستند. به‌لحاظ تاریخی قرائت قرآن با به‌کارگیری صوت و لحن دلنشین در سرزمین مصر قدمت بسیاری دارد. گرایش‌های دینی مردم

۱. نگاهی به موقعیت مسلمانان مصر، ۱۰ اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۰، پورتال اهل بیت (ع)، وابسته به مجمع جهانی اهل بیت (ع) - به نقل از: خبرگزاری مهر.

مصر بسیار قوی است که از جلوه‌های آن می‌توان به علاقه آنها به اهل بیت پیامبر(ص)، اهتمام زیاد به قرآن و توجه به حجاب اشاره کرد. این علاقه به نحوی است که از بسیاری مغازه‌ها صدای رادیو قرآن به گوش می‌رسد و کمتر می‌شود سوار تاکسی شوید و رادیو قرآن روشن نباشد.^۱

علاوه بر این در دورانی که رسانه‌های جمعی از گسترش اندکی برخوردار بودند، تأسیس رادیو قرآن در مصر - به‌عنوان اولین رادیو قرآن در جهان - نشان‌دهنده اهتمام ویژه مردم و حتی مسئولان آن سرزمین به امر قرآن است.^۲

در یکصد سال اخیر این امر به‌ویژه با قدرت گرفتن جمال عبدالناصر و انتخاب مرحوم خلیل الحصری به‌عنوان مشاور وزیر اوقاف مصر تشدید شده است. خلیل الحصری^۳ اولین قاری در جهان اسلام است که پس از شکل‌گیری دولت - ملت‌های مدرن، جهت قرائت قرآن به سایر کشورهای اسلامی سفرهایی داشته است.^۴ (۲)

۱. رایزن فرهنگی سابق ایران در مصر در این‌باره می‌گوید: «حتی یکبار دیدم که صدای قرآن از یک موتورسیکلت به گوش می‌رسد. وقتی دقت کردم دیدم که راکب آن رادیو را روی دسته موتور تعبیه کرده و به قرآن گوش می‌دهد» (گفتگو با رایزن فرهنگی سابق ایران در مصر، ۱۳۸۹/۱۱/۲۰).

۲. استاد خلیل الحصری (متوفی به سال ۱۳۹۰ هـ.ق) می‌گوید: مصر اولین کشور اسلامی است که به تأسیس رادیو قرآن همت گماشته و نوارهای قرآن کریم را با قرائت ترتیل تنظیم کرده است (زندگینامه استاد محمود خلیل الحصری به نقل از: <http://www.quranct.com/faces/>).

۳. استاد حصری، اولین کسی بود که فکر قرائت قرآن را توأم با صدای خوش در سر پروراند و پس از آن رادیوی مصر، صوت دلنشین قرآنش را از قاهره پخش کرد. در انتخاباتی که در سال ۱۹۴۴ میلادی برای شناسایی بهترین قاری قرآن در رادیو مصر برگزار شد، حصری از بین ۲۰۰ نفر قرائی که در حضور کمیته‌ای مرکب از مرحوم استاد مصطفی رضا و استاد شیخ الصبای و شیخ القراء آن موقع مصر تشکیل شد، رتبه اول را احراز کرد. حصری پس از ۵ سال قرائت در رادیو، به سمت قاری مسجد الاحمدی واقع در زادگاهش طنطا تعیین شد و سپس در سال ۱۹۵۰ میلادی به جانشینی مرحوم استاد شیخ السیفی قاری مسجدالحسین منصوب گشت و به سال ۱۹۶۵ میلادی به سمت مشاور امور قرآن کریم در وزارت اوقاف مصر منصوب شد و یک سال بعد در جشن دانش به سبب حفظ کل قرآن کریم به روایت حفص و ورش و به سبب دیگر تألیفاتش در زمینه مسائل قرآن کریم به نشان درجه اول علوم و فنون نائل گشت.

ایشان پیش از انقلاب اسلامی ایران به کشورمان مسافرت‌هایی داشتند که در ضمن آن شهرهای مختلف ایران و نیز مسجداالجواد واقع در خیابان هفتم تیر تهران و همچنین در قم در محضر آیت‌الله شاه‌رودی به تلاوت قرآن کریم پرداختند. ایشان از جمله مدرسین و اساتید برجسته دانشگاه الازهر مصر و نیز مشاور عالی در رادیو قرآن این کشور بوده‌اند که بارها به دریافت نشان‌هایی شایسته نائل شده‌اند.

۴. لازم به‌ذکر است اعزام قاریان قرآن به سرزمین‌های مختلف جهت تبلیغ دین مبین اسلام و آموزش حفظ، قرائت، تفسیر و احکام قرآن و شریعت اسلام از زمان رسول اکرم(ص) آغاز شده و در زمان خلفا و تابعین نیز این امر تداوم داشته است. شاید بیشترین و بزرگ‌ترین جهشی که در میان مسلمانان رخ داد، توجه مسلمانان به فهم و درک آیات قرآنی بود که می‌خواستند کتاب وحی را بفهمند و تفسیر و اجتهاد کنند و احکام فرعی را استنباط نمایند. این حرکت در زمان پیامبر آغاز شد و رفته رفته و به تدریج گسترش یافت (تقفی به نقل از: کاتب واقدی، طبقات الصحابة؛ ج ۵، ص ۷۶).

پیامبر اسلام(ص) برای گسترش اسلام و آموزش قرآن، در مدینه خانه مخرمه بن نوفل را به‌عنوان دارالقرآن (خانه قاریان) مرکز تربیت معلم قرار داد و از این مرکز معلمان قرآن را به خارج از مدینه و به دیگر شهرها، اعزام می‌کرد.

علامه عبدالحی کتانی از علمای مغرب عربی در کتاب با ارزش خود «نظام الحکومة النبویة و التراتیب الإدارية» نام تمامی مبلغان و معلمانی را که پیامبر برای آموزش قرآن به اطراف فرستاده است، بیان می‌کند. او می‌نویسد: «پیامبر تشویق فرمود که مسلمانان «قرآن» و «فقه» را از همسایگان خود یاد گیرند. او به عبادة بن صامت دستور داد که به اصحاب صُفّه (کسانی که در سکوی مسجد

سیاست فرهنگی قرآن‌محور در مصر و استفاده از قاریان برجسته و همچنین رادیو قرآن سبب شد تا علاقمندان به قرآن و مبارزین علیه استبداد و استعمار در جای جای جهان اسلام با رادیو قرآن مصر در ارتباط باشند.^۱

جدول ۱. اجزای سیاست فرهنگی قرآن‌محور مصر

سیاست فرهنگی قرآن‌محور			
۱	محتوا	قرآن	
۲	فرم	هنر تلاوت (الحنان و اصوات)	
۳	ابزار تکنولوژیک	رادیو	
۴	هدف	اتحاد جهان اسلام، به‌ویژه اعراب و گسترش نفوذ فرهنگی	

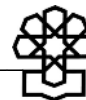
در جوامع شیعه‌مذهب به‌واسطه توجه همزمان به قرآن و عترت (سلام‌الله‌علیهم) برنامه‌های قرآنی بخشی از برنامه‌های مذهبی را تشکیل می‌دهد. به‌عبارت دیگر، تلاوت و برخورداری از معارف قرآن در برنامه‌های پیرامون نمازهای یومیه، مراسمات مذهبی مساجد، جلسات هفتگی حسینی‌ها و تکایا، مجالس شادی و سرور، مراسم ختم و تدفین اموات و ... تنها بخشی از مناسک را تشکیل می‌دهد و بخش قابل توجه دیگر آن مدح و ثنا، شادی و سرور و روضه‌خوانی اهل‌بیت (ع) و ادعیه و مناجات وارد شده از سوی ایشان نظیر: دعای فرج، دعای عهد، دعای توسل، زیارت عاشورا، دعای کمیل، دعای ندبه، دعای عرفه و ... می‌باشد. این درحالی است که در جوامع اهل سنت، به‌دلیل حجم محدودتر مناسک و مراسمات مذهبی، ناشی از جایگاه متفاوتی که برای اهل بیت پیامبر(ص) قائل هستند، توجه به قرآن از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.^۲

پیامبر زندگی می‌کردند و بسیار فقیر و نادار بودند) قرآن یاد بدهد. پیامبر مصعب بن عمیر را بعد از پیمان عقبه اولی به مدینه، معاذ بن جبل را به یمن، عتاب بن اسید را به مکه، عمر بن خرم خزرجی را به نجران، رافع بن مالک انصاری را به مدینه، و ده‌ها نفر دیگر را به جاهای دیگر فرستاد تا قرآن و احکام اسلامی را به مردم تازه‌مسلمان تعلیم دهند (تقی به نقل از: بلاذری، فتوح‌البلدان: ج ۲، ص ۴۰۴ - مکتبه‌النهضة المصریة، بی‌تا).

گسترش آموزش در دوره تابعین مهمترین کار علمی و آموزشی که بعد از وفات پیامبر، در دوره خلفای اولیه انجام گرفت، گردآوری قرآن و ترتیب سوره‌های آن بود. مسلمانان نگذاشتند کتاب مقدس اسلام، مانند تورات و انجیل تحریف شود و آن را به‌عنوان یک سند موثق در تاریخ اسلامی نگه داشتند.

۱. آیت‌الله خامنه‌ای در این مورد فرموده‌اند: «من یادم می‌آید که در سابق، بعضی از این موج‌های رادیویی را با زحمت پیدا می‌کردم. رادیوهای مصر را باز می‌کردم و با زحمت آن را می‌شنیدم. ما رفیقی داشتیم - خدا رحمتش کند - او به مصر رفته بود، چند ماه در آنجا مانده بود و نوارهای ابوالفتح، شیخ مصطفی اسماعیل و محمد رفعت و امثال آنان را به اینجا آورده بود. مخصوصاً من از نوار ابوالفتح خیلی خوشم می‌آمد؛ آن را گوش می‌کردم. بعدها هم با صدای شیخ مصطفی اسماعیل آشنا شدم. بعد که شیخ مصطفی اسماعیل را شناختم، بقیه یادم رفت.» (بیانات رهبر معظم در مراسم تودیع با قاریان قرآن: استاد شحات محمد انور و استاد محمد بسیونی ۱۳۶۹/۱۲/۱ به نقل از: www.Khamenei.ir)

۲. شیخ محمود شحات انور در این باره می‌گوید: «ما در مصر برای هر چیزی محفل قرآنی برگزار می‌کنیم: در منطقه سعید در جنوب مصر در شادی‌ها، در عزاداری‌ها، در جشن‌ها، ولیمه‌های حجاج و یا تولد نوزادان مراسم و محافل قرآنی برپا می‌شود. در باقی

به تبع اهمیت قرآن در جوامع اهل سنت، قاریان نیز در این جوامع دارای اهمیت بالایی هستند. این مسئله در جامعه مصری به دلیل آمیختگی قرائت قرآن با هنر و موسیقی اصیل و فصاحت و بلاغت زبان عرب که با زبان آهنگین قرآن، نوعی عجین‌شدگی و انطباق دقیق فرم و محتوا را به همراه می‌آورد، از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. قاریان در جامعه مصر، نقشی شبیه به مداحان در جامعه شیعه‌مذهب را دارند و حتی فراتر از این، بخشی از روحانیت هستند. قاریان قرآن خود عمدتاً تحصیلکرده‌های علوم اسلامی بوده و به واسطه آشنایی با دروس دینی، تفسیر و حفظ قرآن، کرسی ثابت تلاوت در یک یا چند مسجد و... مقام موعظه و سرپرستی گروهی از پیروان و علاقمندان خود را به عهده دارند.

جدول ۲. قاریان در جامعه مصر

ویژگی‌های غالب قاریان مصری	قالب‌های هنری مورد استفاده	فضاهای ارائه قالب‌های هنری
حفظ قرآن تحصیلات علوم دینی آشنایی با تفسیر قرآن آشنایی با موسیقی دستگاهی آشنایی با قواعد و اصول آکادمیک زبان و ادبیات عرب	تلاوت قرآن (ترتیل و تحقیق و مجلسی) تواشیح ابتهالات، اذان و مرثی	مساجد و محافل قرآنی ولیمه حجاج تولد نوزادان جشن‌ها سوگواری و عزاداری‌ها مزار و حرم بزرگان دینی رادیو قرآن مسابقات داخلی و بین‌المللی محافل قرآنی سایر کشورها

در یک جمع‌بندی کلی، علل اهمیت مصر در ارتباطات فرهنگی قرآن‌محور جمهوری اسلامی عبارت است از:

۱. پیشینه فرهنگی - هنری قرائت قرآن در جامعه مصر که حضور قرآن در زندگی روزمره و کیفیت بالای هنری - فنی تلاوت قرآن را در این کشور به دنبال داشته و آن را از سایر کشورهای جهان اسلام متمایز می‌کند.
۲. سیاست فرهنگی قرآن‌محور مصر در دوره‌های پیشین که منجر به شهره شدن قاریان این کشور در میان مسلمین و تلاوت‌های متعدد آنها در سراسر جهان و به ویژه کشورهای اسلامی شده است.

استان‌ها هم در هر مناسبتی مثلاً ولادت پیامبر (ص) و اهل بیت (ع) یا مناسبت‌های دینی دیگر، محافل قرآنی عظیم برپا می‌شود و قراء مشهور در آنها به تلاوت می‌پردازند، اما بیشتر، در مناسبت‌های سوگ و عزا محافل قابل توجه قرآنی برپا می‌شود و در یک محفل چه بسا ۱۰-۱۵ قاری به تلاوت بپردازند» (مصاحبه با شیخ محمود شحات انور به نقل از: <http://www.quranct.com/faces/>)

تاریخچه ارتباطات میان فرهنگی قرآن محور ایران و مصر

با وقوع انقلاب اسلامی در جامعه ایران، تحول عظیمی در جهان، به ویژه دنیای اسلام پدید آمد. امام خمینی (ره) بنیانگذار کبیر انقلاب اسلامی همواره وحدت میان مسلمانان را به عنوان یکی از کلیدی ترین اهداف انقلاب اسلامی پیگیری کردند. مهمترین مؤلفه های وحدت میان مسلمانان را می توان توحید، رسالت پیامبر اکرم (ص)، قرآن و ... دانست. مواضع امام (ره) درباره فلسطین که منجر به اعلام روز قدس^۱ شد، توهین سلمان رشدی ملعون به ساحت مقدس رسول اکرم (ص) که موجب صدور حکم مهدورالدم بودن وی شد،^۲ پیام های امام (ره) به حجاج و تبیین مسئله برائت از مشرکین، از مهمترین اقدامات امام در راستای پروژه اتحاد میان مسلمین است که در میان مردم و نخبگان جهان اسلام و از جمله قاریان مورد توجه قرار گرفت.

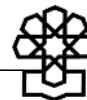
در دوران زعامت و رهبری آیت الله خامنه ای (مدظله) ارتباطات فرهنگی مبتنی بر قرآن گسترش زیادی یافت. این مسئله دلایل مختلفی دارد که برخی از آنها عبارتند از:

۱. پایان یافتن جنگ ایران و عراق به عنوان نبرد میان دو کشور اسلامی که به علت حمایت دولت های مسلمان از صدام حسین و همچنین عرب زبان بودن مردم عراق موجب بدبینی مسلمانان به هر دو کشور به ویژه ایران شده بود.
۲. حمله عراق به کویت و خسارات فراوان وارده بر این کشور که به عنوان یکی از دلایل اثبات خوی تجاوزگری بعثیان و حقانیت ایران به شمار می رود.
۳. تثبیت موقعیت ایران در منطقه به عنوان یکی از دولت های به لحاظ نظامی قدرتمند و دارای پشتوانه های جدی مردمی که منجر به تلاش برای بازسازی و تنظیم مجدد روابط سایر کشورها، به ویژه کشورهای اسلامی با ایران شد.^۳

۱. وقتی یک میلیارد جمعیت فریاد کرد، اسرائیل نمی تواند، از همان فریادش می ترسد. اگر همه مسلمین که در دنیا هستند که الان قریب یک میلیارد هستند، اگر در روز قدس همه بیرون بیایند از خانه، فریاد بکنند مرگ بر آمریکا و مرگ بر اسرائیل و مرگ بر شوروی، همین قول مرگ بر شوروی برای آنها مرگ می آورد. جمعیتشان یک میلیارد، نذایرشان این همه زیاد که همه دولت ها محتاج به نذایر شما هستند، معذالک شما را وادار می کنند با هم مختلف باشید، اختلاف کنید و نذایرتان را ما ببریم و هیچ کدام صحبت نکنید (بیانات امام به مناسبت روز جهانی قدس، صحیفه نور، ج ۱۲، ص ۲۷۶، مورخ ۱۳۵۹/۵/۱۵).

۲. امام خمینی (ره) با درک عمیق توطئه جدید استکبار علیه مسلمین در تاریخ (۱۳۶۷/۱۱/۲۵) در ضمن چند سطر کوتاه با صدور حکم ارتداد و اعدام سلمان رشدی و ناشرین مطلع از محتوای کفرآمیز این کتاب، انقلابی دیگر بر پا کرد و با متحد شدن مسلمانان در برابر غرب، موجودیت جامعه اسلامی، به عنوان یک امت واحد جلوه گر شد.

۳. در جمهوری اسلامی، قرآن برای اجرای احکام عمومی جامعه، محور قرار گرفته است. یعنی هر آنچه که از شئون اداره یک جامعه است، رسماً از قرآن گرفته می شود، نه اسماً. قوانین از قرآن اتخاذ می شود. هر آنچه مخالف با قرآن باشد، طرد می شود. حکومت و قدرت سیاسی برطبق معیارهای قرآنی تشکیل می شود. ارزش های حاکم بر جامعه، ارزش های قرآنی است. بنابراین هر مسلمانی در هر نقطه دنیا، به حکم اینکه به قرآن و به نبی اکرم صلی الله علیه و آله وسلم عشق می ورزد، نسبت به جمهوری اسلامی که پرچم قرآن و اسلام را در دست دارد، احساس تعهد می کند. این همان چیزی است که دشمنان اسلام را با ایران اسلامی به برخورد خصمانه

۴. روحیه و زمینه‌های فرهنگی - هنری شخصی آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله) که معتقد است هنر و از جمله هنر تلاوت قرآن از مهمترین راه‌های حفظ ارزش‌های انقلابی و مذهبی است.^۱

آیت‌الله خامنه‌ای هفته وحدت را قبل از انقلاب پایه‌گذاری کردند؛ در زمان تبعید، تبعیدگاه ایشان، هم مسجد اهل تسنن داشت و هم مسجد اهل تشیع. ایشان با برنامه‌ریزی به مناسبت تولد پیغمبر (ص)، بین ۱۲ تا ۱۷ ربیع‌الاول، شبی به دیدار برادران اهل سنت در مساجد آنان و یک شب نیز به مساجد شیعه نزد شیعیان تشریف بردند و برنامه‌های مشترکی برپا می‌کردند. همان زمان این هفته را «هفته وحدت» نام نهادند. و همچنین زمانی که به رهبری رسیدند، فوراً به تأسیس «مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی» اقدام کردند.^۲

۵. آشنایی و علاقه رهبر معظم به مسئله تلاوت قرآن که ایشان را تا سطح یک متخصص و صاحب‌نظر در این حوزه مطرح می‌کند.^۳

۶. برگزاری مسابقات بین‌المللی قرآن کریم از سال ۱۳۶۰ به‌عنوان یکی از پتانسیل‌های بالفعل این حوزه.

سازمان اوقاف و امور خیریه متولی اصلی برگزاری مسابقات بین‌المللی قرآن کریم در کشور، از سال ۱۳۶۰ تاکنون اقدام به برگزاری این مسابقات کرده است. توسعه و ترویج فرهنگ غنی قرآن در سطح جهان اسلام و مسلمانان سایر کشورها و معرفی اهتمام نظام جمهوری اسلامی ایران به برنامه‌های قرآنی و نیز افزایش تبادل مسائل فرهنگی در سایه قرآن در بین مسلمانان جهان و به‌وجود آوردن زمینه وحدت امت اسلامی حول محور قرآن از اصلی‌ترین اهداف و محورهای برگزاری مسابقات بین‌المللی قرآن کریم است که این سازمان با جدیت دنبال کرده است.

حضور اقشار مختلف در این برنامه‌ها، برگزاری مراسم افتتاحیه با حضور رئیس‌جمهور و سخنرانی ایشان، حضور بالاترین مقام‌های کشور در تمامی ایام مسابقات، مراسم اختتامیه در محضر مقام معظم رهبری و رهنمودهای ارزشمند معظم‌له، انتخاب مکان‌هایی چون حسینیه ارشاد

و حشیه‌های می‌کشاند و کشنده است. عامل دشمنی‌ها همین است (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار کارگزاران و مسئولان نظام و مهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۷۳/۶/۴).

۱. رهبری توجه اولش به قرآن، اعم از تلاوت و مفاهیم و ارائه دید جدید نسبت به مسائل قرآنی مصروف است. اولین کسی که قرائت مصریان در ایران را شایع کرد، آیت‌الله خامنه‌ای بود. قرائت‌ها توسط نوار کاست منتشر می‌شد. در محافل عمومی که در مسجد کرامت مشهد صورت می‌گرفت، عنایت خاصی داشتند که هر شب یک مفهومی از مفاهیم قرآن ارائه شود. در محافل خصوصی هم نظریات، تئوری‌ها و دیدگاه‌های جدیدی در رابطه با قرآن ارائه می‌دادند. (خاطرات مسجد کرامت به نقل از: دکتر محمدعلی آذرشب).

۲. دکتر محمدعلی آذرشب ۱۳۸۹/۲/۲۳ مندرج در سایت www.khameni.ir.

۳. در این‌باره «دکتر عبدالفتاح طاروطی»، قاری مصری و از اعضای هیئت داوران بیست و هشتمین دوره مسابقات بین‌المللی قرآن کریم در حاشیه دیدار رهبر معظم انقلاب با شرکت‌کنندگان در این مسابقات گفت: «ما احساس می‌کنیم که آیت‌الله خامنه‌ای از حافظان قرآن هستند و نیز به تجوید تسلط دارند و از شناخت کافی نسبت به علم مقامات تلاوت برخوردارند. از نحوه استماع ایشان می‌فهم که رهبر انقلاب گاهی اوقات، برخی خطاهای حرفه‌ای قراء در وقف و ابتدا و یا ادای مقامات تلاوت را به‌خوبی متوجه می‌شوند که البته این موضوع، مسئولیت ما را در رعایت قوانین تلاوت سنگین‌تر می‌کند.» (مصاحبه با دکتر عبدالفتاح، طاروطی، ۱۳۹۰/۴/۱۶).

و سالن همایش‌های بین‌المللی به‌عنوان محل برگزاری، همزمانی مسابقات با ایام عید مبعث و آغاز نزول قرآن، حضور مستمر میهمانان خارجی، اجرای برنامه‌های جذاب توسط نونهالان، ایجاد فرصتی مناسب برای معرفی حافظان و قاریان جهان اسلام به‌ویژه قاریان ممتاز کشور مصر و بهره‌مندی جامعه از قرائت‌های زیبا و جذاب آنان از جمله ویژگی‌هایی است که می‌توان برای مسابقات بین‌المللی قرآن کریم در ایران برشمرد.^۱

علاوه‌بر این رهبری برای گسترش هرچه بیشتر ارتباطات فرهنگی قرآن‌محور اقدام به تأسیس دو ساختار کوچک و کارآمد کردند.^(۲) شورای عالی قرآن در تاریخ ۱۳۷۰/۷/۱۳ با صدور فرمان رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) تأسیس شد. بخشی از بیانات معظم‌له در حکم تأسیس شورای عالی قرآن به این شرح است:

«... با توجه به اهمیت قرآن مجید و نقش حیات‌بخش کلام الهی در جامعه اسلامی و نظر به لزوم پخش قرائت صحیح و دلنشین قرآن و سایر نغمات الهی از صداوسیما جمهوری اسلامی و به‌منظور سیاستگذاری، نظارت، حمایت و ارتقای برنامه‌های مربوط به قرائت قرآن، اذان، مناجات، ادعیه و تواشیح، هیئتی... تشکیل شده و وظایف مربوط را برعهده گیرند».^۲

این دستور، آثار مهمی بر ارتقای برنامه‌های قرآنی و همچنین وحدت میان مسلمین داشت. از مهمترین دستاوردهای این ساختارسازی می‌توان به اجرای اذان‌های به یاد ماندنی از استادان مصری نظیر: اذان استاد غلوش و استاد متولی عبدالعال یاد کرد. این آثار فاخر به‌جای مانده دارای آثاری نظیر:

۱. ارتقای سطح هنری اذان و ذائقه مردم در این‌باره،
۲. اجرای اذان به شیوه اهل تشیع توسط برادران اهل سنت و از این طریق، کاهش حساسیت‌های مذهبی نسبت به چنین تفاوت‌هایی، بوده است.

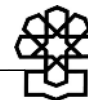
همچنین کمیته اعزام و دعوت از قاریان قرآن کریم نیز در تاریخ ۱۳۷۰/۱۰/۲۳ متعاقب فرمان مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در پانزدهمین جلسه شورای عالی تبلیغات خارجی، تشکیل شد. این کمیته به‌منظور ساماندهی امور مربوط به اعزام استادان، قاریان، حافظان و گروه‌های همخوانی و مدیحه‌سرایی به خارج از کشور جهت اجرای برنامه‌های تبلیغی و حضور در مسابقات بین‌المللی، همچنین دعوت از استادان و قاریان غیر ایرانی به داخل کشور، تشکیل شد.^۳

در یک نگاه کلی، سیاست فرهنگی قرآن محور ایران سه بُعد اساسی یافته است:

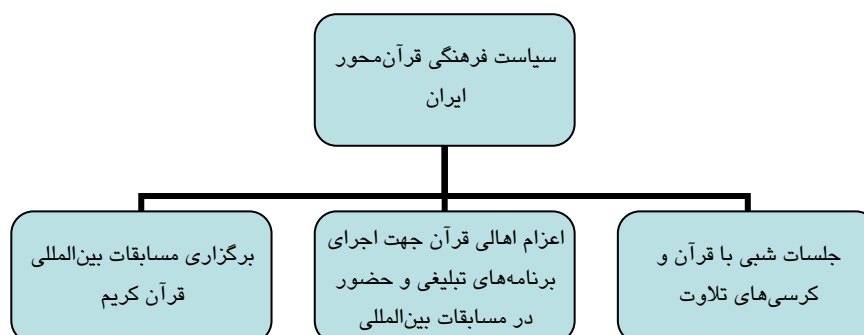
۱. به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی سازمان اوقاف و امور خیریه جمهوری اسلامی ایران به آدرس:
<http://www.awqaf.ir/news-379.aspx>.

۲. به نقل از: <http://www.scquran.ir/site/about>.

۳. به نقل از دبیرخانه کمیته اعزام و دعوت از قاریان قرآن کریم به آدرس: www.al-qari.ir.

نمودار ۱. ابعاد سیاست فرهنگی قرآن محور ایران

الف) برگزاری جلسات شبی با قرآن و کرسی‌های تلاوت

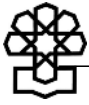
حضور قاریان ممتاز کشور مصر در مراکز فرهنگی و شهرهای متعدد ایران جهت تلاوت قرآن و برپایی جلسات با شکوه «شبی با قرآن» و کرسی‌های تلاوت که سبب ایجاد انس و الفت میان مردم و قرآن، گسترش علاقه مردم و به‌ویژه جوانان به تلاوت مجلسی قرآن و ایجاد انس و الفت میان مردم و قاریان مصری به‌عنوان نخبگان قرآنی جهان اسلام و همچنین علاقمندی متقابل قاریان مصری به مردم و جامعه قرآن‌دوست ایران و انتقال این احساس خوشایند از طریق این قراء به سایر جوامع اسلامی شده است.

ب) اعزام استادان، قاریان، حافظان و گروه‌های همخوانی و مدیحه‌سرایی به خارج از

کشور جهت اجرای برنامه‌های تبلیغی و حضور در مسابقات بین‌المللی

حضور اهالی قرآن در سایر کشورهای اسلامی به نمایندگی از جمهوری اسلامی و اجرای برنامه‌های قرآنی ضمن کمک به حفظ فرهنگ دینی میان وابستگان سفارت جمهوری اسلامی در سایر کشورها و ایجاد رابطه با ایرانیان مقیم خارج، آثار دیگری به‌ویژه مواجهه مستقیم با مسلمانان سایر جوامع دارد. این مسئله بالاخص در ایام حج تمتع از اهمیت بیشتری برخوردار می‌شود. همچنین مسابقات قرآن مهمترین عرصه حضور و ارتباط نخبگان قرآنی ایرانی با نخبگان قرآنی سایر جوامع اسلامی و مردم علاقمند این کشورهاست.^۱

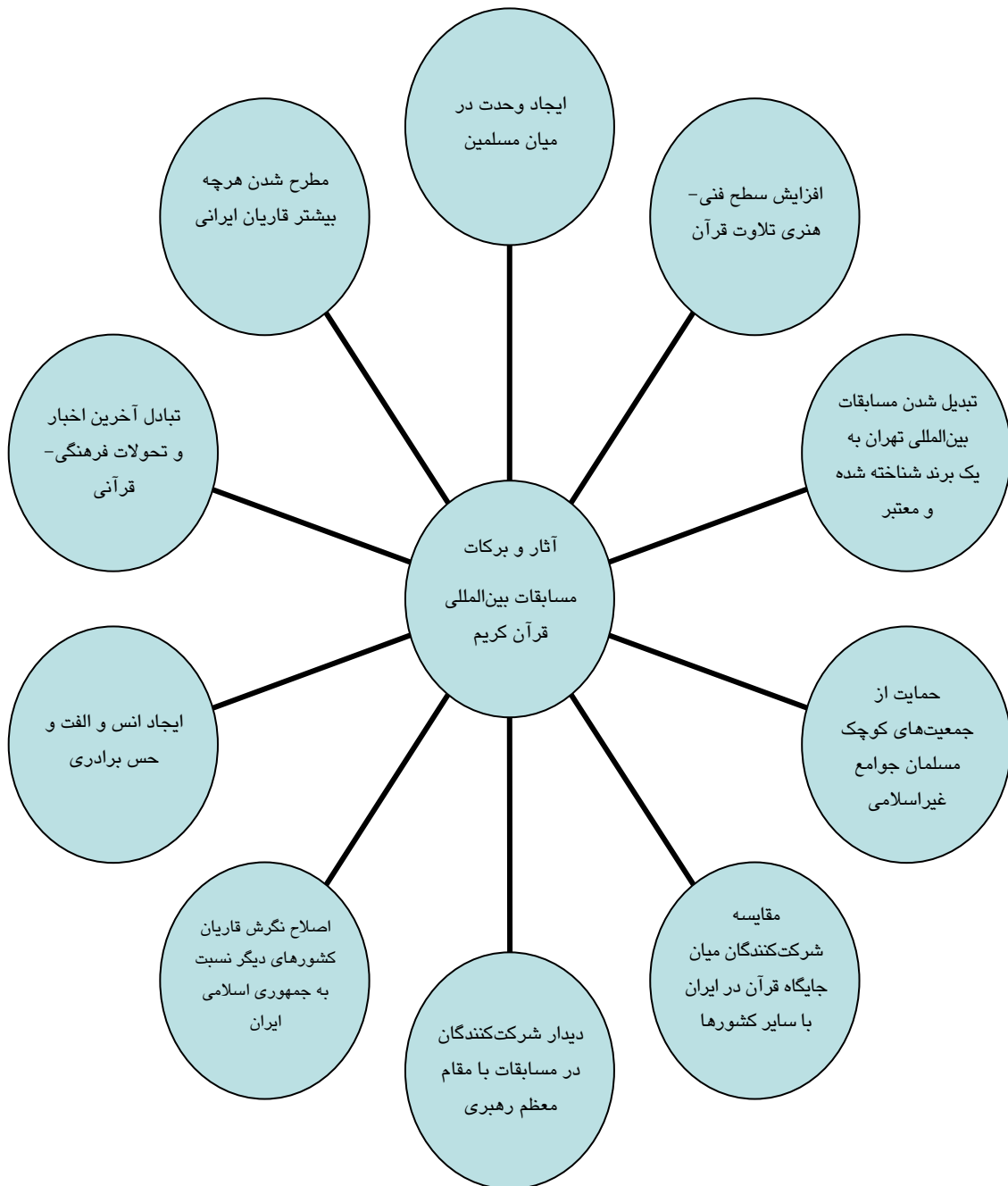
۱. به‌عنوان مثال، در نخستین دوره مسابقات بین‌المللی حفظ و قرائت قرآن کریم تونس که از ۱۲ تا ۱۸ ماه رمضان پس از سرنگونی «بن علی» دیکتاتور مخلوع این کشور برگزار شد، «امین پویا» رتبه نخست رشته قرائت و «حسن زرنوشه فراهانی» مقام سوم رشته حفظ کل قرآن را میان شرکت‌کنندگان ۲۲ کشور به‌خود اختصاص داد. امین پویا سال گذشته نیز در مسابقات بین‌المللی روسیه رتبه اول این مسابقات را کسب کرده بود. (به نقل از سایت: <http://www.farsnews.com/printable.php?nn=13900529130241>)

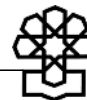

ج) برگزاری مسابقات بین‌المللی قرآن کریم

برگزاری مسابقات بین‌المللی قرآن کریم منجر به حضور قاریان از سراسر جهان اسلام در ایران می‌شود. برخی از کارکردهای اصلی این مسابقات عبارتند از:

نمودار ۲. آثار و برکات مسابقات بین‌المللی قرآن کریم

- ایجاد وحدت در میان مسلمین

رهبر انقلاب در توضیح نقش وحدت‌آفرین قرآن فرموده‌اند که «قرآن مایه اجتماع امت اسلام است که با توجه به آن می‌توان بر وحدت میان مسلمانان و تمسک به حبل‌الله در میان همه امت‌های اسلامی نیل پیدا کرد؛ حقیقتی که جنبه‌های بهره‌مندی از آن در حوزه‌های رسانه‌ای و دیپلماسی عمومی بیشتر از سایر حوزه‌ها نمود خواهد داشت». ایشان در جای دیگری می‌فرمایند: «ما دو غفلت داریم: یکی غفلت از اینکه قرآن وسیله اجتماع ما مسلمان‌هاست. دوم غفلت از باور به مفاهیم قرآنی و اعتراف به آنچه که خدای متعال به ما در قرآن کریم وعده کرده است. وعده‌های الهی را هم باید باور کنیم. اگر وعده‌های الهی را باور کردیم، آن وقت راه به‌سوی عزت، به‌سوی وحدت، به‌سوی اقتدار در مقابل امت اسلامی باز خواهد شد و امت اسلام از عقب‌ماندگی نجات پیدا خواهد کرد».^۱

- افزایش سطح فنی - هنری تلاوت قرآن در جهان اسلام

در همین زمینه رهبر معظم انقلاب فرمودند: از این معلمان و اساتیدی که عمدتاً از کشور مصر آمده‌اند، هرچه ممکن است، استفاده کنید. این استاد «ابوالعینین شعیش» که یک پیر قرآن است، بنده از سی سال پیش - شاید هم بیشتر - با صدا و نوارهای ایشان آشنا هستم؛ اینها عمرشان را با قرآن گذرانده‌اند؛ اینها کسانی هستند که در این رشته قرائت و تلاوت قرآن کار کرده‌اند؛ خوب هم کار کرده‌اند؛ حائز مراتب خوب هم شده‌اند. آنچه را که این اساتید قرآن دارند، از آنها فرا بگیرید.^۲

- مطرح شدن هرچه بیشتر قاریان ایرانی در این مسابقات

استاد ابوالعینین شعیش در مورد قاریان ایرانی عنوان می‌کنند که: «قاریان ایرانی در زیبایی صدا و تلاوت خوب، کم‌نظیرند. اگر بخواهم دقیق‌تر بیان کنم، قاریان مصری در مرتبه نخست قرار دارند و قاریان ایرانی پس از آنان قرار می‌گیرند. از لحاظ تعداد قاریان و زیبایی صدا بی‌نظیرند و در هیچ کشور اسلامی مانند ندارند. ایران و مصر در دو موضوع با هم رقابت می‌کنند: نخست عشق به اهل بیت (ع) و دوم تلاوت قرآن».^۳

همچنین استاد راغب مصطفی غلوش نیز در این‌باره می‌گوید: «من آینده خوبی را برای قاریان ایرانی پیش‌بینی می‌کنم، چون آنها از لحاظ لحن و تجوید بسیار دقیق و موفق هستند».^۴

- تبدیل شدن مسابقات بین‌المللی تهران به یک برند شناخته شده و معتبر در جهان اسلام

اگرچه برگزاری مسابقات بین‌المللی قرآن در ایران به نسبت مسابقات قرآنی در برخی کشورها،

۱. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار شرکت‌کنندگان در مسابقات قرآن کریم، ۱۴/۴/۱۳۹۰.

۲. بیانات رهبری در مراسم تودیع با قاریان مصری: شحات محمد انور و سید متولی عبدالعال، ۲۷/۱۱/۱۳۷۰.

۳. مصاحبه با ابوالعینین شعیش به نقل از سایت: <http://www.quranct.com/faces/>.

۴. مصاحبه با استاد راغب مصطفی غلوش به نقل از سایت: <http://www.quranct.com/faces/>.

قدمت طولانی ندارد و فقط ۲۸ دوره از برگزاری آن می‌گذرد، اما برگزاری مستمر این مسابقات در ایران و از طرفی تعداد بالای کشورهای شرکت‌کننده که در برخی دوره‌ها تعداد آن به بیش از ۶۰ کشور جهان رسیده است و همچنین سطح بالای قاریانی که در این مسابقات حضور می‌یابند، مسابقات بین‌المللی قرآن کریم در ایران را به یکی از معتبرترین مسابقات قرآنی در سطح جهان اسلام تبدیل کرده است.^۱

برخی نیز برآنند که، مسابقات قرآن مالزی در رتبه نخست قرار دارد و مسابقات ایران پس از مسابقات بین‌المللی قرآن مالزی در رتبه دوم جهان ایستاده است.^۲

- تبادل آخرین اخبار و تحولات فرهنگی - قرآنی در حاشیه این مسابقات

از جمله این تبادلات، آشنایی با قاریان نوجوان ایرانی و دعوت از ایشان برای تلاوت قرآن در سایر کشورهای اسلامی، آشنایی با آثار قرآنی تولید شده در کشورهای مختلف و استفاده از آنها را می‌توان نام برد. در این زمینه حضور قاریان و حافظان ایرانی مانند محمدجواد فروغی و سیدمحمدحسین طباطبایی در سایر کشورها و پخش ترتیل استاد محمدحسین سبزعلی و استاد عباس امام‌جمعه از رادیوهای قرآنی سایر کشورها و بالعکس است. همچنین شکل‌گیری تشکل‌های قرآنی و تلاش برای اعزام قاریان آنها به مسابقات قرآن کریم در سایر کشورها از مهمترین دستاوردهای حواشی این مسابقات است.^۳

- ایجاد انس و الفت و حس برادری میان شرکت‌کنندگان در این مسابقات

ایجاد انس و برادری از طریق شکستن دیدگاه‌های ساخته شده توسط دشمن، برای ایجاد تفرقه میان مسلمانان در سده‌های اخیر، پدید می‌آید.

- حمایت از قرائت قرآن و جمعیت‌های کوچک مسلمان در جوامع غیراسلامی

نمونه این امر را می‌توان در حضور بسیاری از قاریان شرکت‌کننده در مسابقات از کشورهایی که اصولاً جمعیت مسلمانان در آنها بسیار اندک است، نظیر کشورهای اروپایی و آمریکای لاتین جستجو کرد.

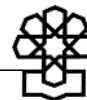
- سخنرانی سالیانه رئیس‌جمهوری اسلامی ایران و سایر مسئولان لشکری و کشوری

که از جمله تبعات آن، مقایسه ذهنی و عینی شرکت‌کنندگان میان جایگاه قرآن در جمهوری اسلامی با کشورهای خودشان است.

۱. سیدجواد حسینی، نفر اول بیست‌وششمین دوره مسابقات بین‌المللی قرآن ایران در سال ۱۳۸۸ در مصاحبه با روزنامه خراسان، ۱۳۹۰/۴/۶.

۲. حمید شاکرنژاد، نفر اول مسابقات بین‌المللی قرآن مالزی در مصاحبه با روزنامه خراسان، ۱۳۹۰/۴/۶.

۳. به‌طور مثال، در سال جاری علیرغم برخی مشکلات، ۱۰ نفر از قاریان کشورمان به مسابقات قرآن کریم کشور مالزی توسط دارالقرآن امام علی (ع) اعزام شده‌اند.

- دیدار شرکت‌کنندگان در مسابقات با مقام معظم رهبری در حسینیه امام خمینی (ره)

این امر علاوه بر جایگاه قرآن در جمهوری اسلامی آنان را با ساده‌زیستی رهبری، آشنایی و توجه عمیق ایشان به ابعاد معنوی و هنری تلاوت قرآن و نگاه کاربردی - قرآنی ایشان به جهان معاصر مواجه می‌سازد.

- اصلاح نگرش قاریان نسبت به جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان نخبگان مذهبی کشورشان

مسابقات بین‌المللی قرآن کریم که با حضور شرکت‌کنندگان بسیاری از کشورهای جهان برگزار می‌شود، فرصتی را برای نمایندگان قرآنی جهان اسلام فراهم می‌کند که به‌طور عینی و مستقیم با فضای کشور ما آشنا شوند. مردم بسیاری از کشورها حتی مسلمانان تصویر مثبتی از ایران در ذهن ندارند. مسابقات بین‌المللی قرآن یکی از معدود میادین و فرصت‌هایی است که قاریان بسیاری از کشورها در آن حضور می‌یابند و به‌طور عینی با واقعیت‌های جامعه ایران آشنا می‌شوند. در واقع، مسابقات قرآن، در ارائه تصویری واقعی از جامعه ایران نقش مهمی دارد و واکنش شرکت‌کنندگان بعد از حضور در ایران و آشنایی با مردم ما بسیار عجیب و جالب است. سیدجواد حسینی در این مورد می‌گوید: «من شخصاً با کسانی برخورد کردم که می‌گفتند ما فکر می‌کردیم ایرانی‌ها قرآن دیگری دارند».^۱

این درحالی است که دائماً حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به شرکت‌کنندگان خارجی در این مسابقات توصیه می‌فرمایند که: «پیام دوستی و محبت ملت ایران را به هموطنان خود برسانند».^۲ همچنین در طول دوره‌های مختلف برگزاری مسابقات بین‌المللی قرآن تهران، مهمترین و پرتکرارترین نکات و جملات کلیدی رهبری ذیل چهار رویکرد ذیل قابل استخراج است:

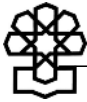
۱. وحدت جهان اسلام در پرتو توجه به قرآن

«... آنچه که در این مسابقات بین‌المللی جلو چشم انسان قرار می‌گیرد، این است که قرآن مایه جمع است، مایه وحدت است. ما مسلمان‌ها عوامل اتحاد زیادی داریم، یکی‌اش و شاید اهمش قرآن است. همه مسلمین، همه ملت‌های مسلمان در مقابل قرآن خاضعند؛ از قرآن می‌خواهند درس بگیرند؛ می‌خواهند خود را به قرآن نزدیک کنند. این خیلی فرصت مهمی است. دشمنان اسلام و دشمنان قرآن سعی کرده‌اند بین ملت‌های مسلمان فاصله بیاندازند، آنها را از هم جدا کنند، گاهی حتی آنها را روبروی هم قرار بدهند و دشمن هم وانمود کنند. این ناشی است از غفلت از قرآن...»^۳

۱. سیدجواد حسینی، نفر اول بیست‌وششمین دوره مسابقات بین‌المللی قرآن ایران در سال ۱۳۸۸ در مصاحبه با روزنامه خراسان، ۱۳۹۰/۴/۶.

۲. دیدار رهبری با قاریان، حافظان، داوران و شرکت‌کنندگان در مسابقات بین‌المللی قرآن کریم، ۱۳۸۷/۵/۱۷.

۳. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار شرکت‌کنندگان در مسابقات قرآن کریم، ۱۳۹۰/۴/۱۴.

رهبر انقلاب اسلامی آشنایی مسلمانان با فرهنگها و افکار کشورهای اسلامی را یکی دیگر از فوائد برگزاری مسابقات بین‌المللی قرآن کریم برشمردند و افزودند: «امروز یکی از نقشه‌های جدی دشمنان، ایجاد تفرقه در دنیای اسلام و کشورهای اسلامی است تا بتوانند مسلمانان را به شکست بکشانند...»^۱

۲. اصلاح حکومت‌های اسلامی در پرتو توجه به قرآن

«... نکته‌ای که در تلاوت و تحفیظ قرآن خوب است شما به‌عنوان پیشکسوت به جوانان تذکر بدهید، این است که اگرچه همه آیات کریمه قرآن نور است، اما امروز جوانان به بخشی از آیات قرآن خیلی احتیاج دارند و آن، چیزهایی است که عزت اسلام و عزت جامعه اسلامی و توحید عملی جوامع اسلامی در آنهاست. جوانان ما در همه جای دنیای اسلام باید این‌گونه آیات را روان و حفظ باشند و از آنها درس بگیرند. حتی من یک وقت به این ائمه جماعتی که در بعضی از کشورهای عربی و اسلامی، آیاتی را در قرائت نماز انتخاب می‌کنند، گفتم آیاتی را انتخاب بکنید که می‌تواند در سرنوشت ملت‌های اسلامی به‌طور ویژه اثر بگذارد...»^۲

۳. اصلاح روابط مسلمین در پرتو توجه به قرآن

«... اولین توصیه قرآن، توحید و توجه به خدا و شکستن بت‌های زر و زور است؛ به هر شکل که هستند. توصیه دیگر قرآن به مسلمان‌ها اتحاد کلمه آنهاست. اگر ما نهی قرآن را که می‌گوید «و لا تفرقوا» مورد توجه قرار ندهیم و به بهانه‌های مختلف بین خود اختلاف و تفرقه ایجاد کنیم و امت اسلامی را قطعه قطعه و جدا جدا کنیم، نتیجه همین وضعی می‌شود که ملاحظه می‌کنید؛ دشمن به قطعه‌ای از پیکر اسلامی حمله می‌کند، دیگر قطعه‌ها انگار نه انگار! در حال خواب خوش هستند! این جدایی است. باید به قرآن برگردیم. برگشتن به قرآن، فقط به تلاوت و حفظ آن نیست. تلاوت و قرائت و حفظ قرآن، مقدمه فهم و عمل است...»^۳

ایشان تنها راه نجات امت اسلامی را تمسک به قرآن دانستند و خاطر نشان کردند: برگزاری این‌گونه مسابقات در سوق دادن جامعه و امت اسلامی به فهم، تدبر و انس با قرآن گامی مؤثر است.^۴

۴. تبیین اهداف و آرمان‌ها و دستاوردهای انقلاب اسلامی در پرتو توجه به قرآن

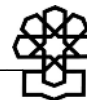
«... در رژیم گذشته به قرآن فرصت نمی‌دادند؛ لکن از وقتی که جمهوری اسلامی ایجاد شد، الحمدلله جوان‌ها و بچه‌های ما شوق پیدا کردند و به سمت تلاوت رفتند. الان شاید ده‌ها هزار جوان در سنین

۱. دیدار رهبری با قاریان، حافظان، داوران و شرکت‌کنندگان در مسابقات بین‌المللی قرآن کریم، ۱۳۸۷/۵/۱۷.

۲. دیدار رهبری با قاریان قرآن؛ محمد محمود طبلای، ابوالعینین شعیب و احمد رزقی، ۱۳۷۰/۰۲/۱۶.

۳. مراسم اختتامیه هجدهمین دوره مسابقات حفظ، قرائت و تفسیر قرآن کریم، ۱۳۸۰/۰۷/۲۶.

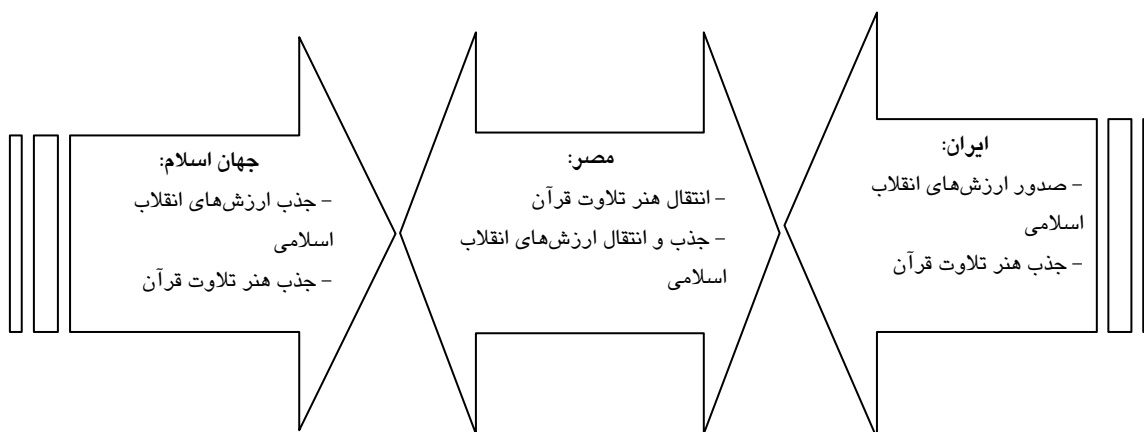
۴. دیدار رهبری با قاریان، حافظان، داوران و شرکت‌کنندگان در مسابقات بین‌المللی قرآن کریم، ۱۳۸۷/۵/۱۷.

کم هستند که بدون آنکه درس و کلاس مشخصی هم داشته باشند، تلاوت قرآن می‌کنند. همین نوارهای اساتید را گوش کرده‌اند و به تدریج رشد کرده‌اند و الان به برکت همین کار، یک قشر و طبقه خوبی به وجود آمده‌اند که خودشان هم استادند؛ یعنی بدون آنکه کلاس و دوره‌ای دیده باشند، به تدریج با استماع و دقت و مطالعه کتاب‌های قرائت، استاد شده‌اند. اگر ملتی بخواهد به قرآن عمل کند، قدم اولش آشنایی با همین الفاظ و ظواهر قرآن است. عامه مردم باید با قرآن انس بگیرند. این انس، حرکت به سمت مفاهیم قرآن را تضمین می‌کند...»^۱

«... شماها در حقیقت به کشور قرآن آمده‌اید. مردم ما واقعاً عاشق قرآنند. ما بحمدالله مردمی داریم که نه فقط به تلاوت و ظاهر قرآن توجه دارند، بلکه زندگی خود را براساس قرآن شکل داده‌اند و قوانین کشورشان برپایه قرآن است...»^۲

نمودار ۳. نقش مصر در روابط میان فرهنگی ایران و جهان اسلام

جمع‌بندی

در یک جمع‌بندی کلی، روابط میان فرهنگی ایران و مصر را می‌توان در:

۱. حضور قاریان مصری در نواحی مختلف کشور و تلاوت میان توده‌های مردم،
۲. حضور قاریان مصری در سطوح داور و شرکت‌کننده در مسابقات بین‌المللی قرآن، خلاصه کرد. فعالیت‌های مذکور، منجر به ارتقای هنر تلاوت و انس هرچه بیشتر با قرآن نزد ایرانیان و صدور ارزش‌های انقلاب به جامعه مصر شده است. همچنین قاریان مصری به واسطه دعوت به تلاوت در سایر کشورهای اسلامی - به‌ویژه در ماه مبارک رمضان - ارزش‌های انقلاب اسلامی و

۱. دیدار با شیخ راغب مصطفی غلوش و شیخ محمد بسیونی، ۱۳۶۸/۱۱/۲۰.

۲. بیانات در دیدار با قاریان قرآن: استاد شحات محمد انور و استاد محمد بسیونی، ۱۳۶۹/۱۱/۲۰.

پیام‌های دوستی و دعوت به مبارزه علیه استعمار خارجی و استبداد داخلی ملت ایران را به سایر ملت‌ها می‌رسانند. مسابقات بین‌المللی قرآن کریم در تهران نیز عرصه‌ای است که با حضور پررنگ داوران و قاریان شرکت‌کننده مصری به محملی برای انتقال ارزش‌های انقلاب اسلامی به نخبگان سایر کشورهای اسلامی و ارتقای هنر تلاوت قرآن در آنها می‌شود.

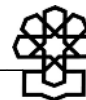
همان‌طور که پیش‌تر گفته شد، جمهوری اسلامی ایران از بدو تأسیس، همواره قرآن را به‌عنوان یکی از اصول مبنایی وحدت میان مسلمین سرلوحه سیاست‌های فرهنگی خود قرار داده است. این امر، در آغاز در افکار، گفتار و کردار امام خمینی (ره) بروز و ظهور عینی یافت و بعدها از طریق سیاست‌های راهبردی آیت‌الله خامنه‌ای پیگیری شد. سرمایه‌گذاری وسیع جمهوری اسلامی ایران و به‌ویژه رهبر معظم انقلاب اسلامی در زمینه قرآن و محوریت بخشیدن به کشور مصر در این حوزه، زمینه‌های مساعدی را برای روابط فرهنگی دو کشور پس از بیداری اسلامی مهیا کرده است.

پی‌نوشت‌ها

۱. رایزن فرهنگی سابق ایران در مصر می‌گوید: «باید به علاقه مردم مصر به آقای «سیدحسین نصرالله» هم اشاره‌ای کنم. یک روز یکی از مصریان به من گفت که اخیراً راجع به محبوب‌ترین رهبر جهان عرب نظرسنجی صورت گرفته است. از مصری‌ها که نظرسنجی شده، سیدحسین نصرالله به‌عنوان محبوب‌ترین رهبر جهان عرب انتخاب شده است. باید در نظر داشته باشیم که اکثر مردم مصر، اهل سنت هستند که این موضوع، عشق آنها به روحانیت شیعه را نشان می‌دهد.» (همان)

۲. خلیل الحصری درباره مسافرت‌های خود به کشورهای اسلامی چنین می‌گوید: «من به سال ۱۹۶۰ میلادی به همراه جمال عبدالناصر به کشورهای هند و پاکستان مسافرت کردم و پس از آن برنامه اعزام هیئت‌های دینی برای قرائت قرآن در جهان اسلام به مورد اجرا گذاشته شد که من نیز جهت مسافرت‌های دینی در سال ۱۹۶۱ میلادی به همراه شیخ محمد شلتوت، مفتی اعظم مصر به کشورهای پاکستان، اندونزی، مالزی، فیلیپین و هنگ‌کنگ سفر کردم. در سال ۱۹۶۵ میلادی به مدت ۱۰ روز در مسجد پاریس به تلاوت قرآن پرداختم که به حول و قوه الهی، پس از استماع کلام خدا، چندین نفر از فرانسویان مسیحی به دین اسلام مشرف شدند. البته من به برخی از کشورهای دیگر جهان و به‌ویژه به اکثر کشورهای عربی سفر کردم و باید در اینجا متذکر شوم که در همه این کشورها، قراء و اساتید قرآن به حد کافی وجود نداشته است و این امر سبب عدم الفت مردم به شب‌های قرائت قرآن شده است؛ در صورتی‌که در کشورم اینچنین نبوده و همین امر باعث گشته است که تعداد زیادی از مردم به تلاوت قرآن روی آورده و قراء صاحب‌نامی به جهان اسلام تقدیم کند. البته این نکته را نباید از خاطر دور ساخت که در کشورهای عربی بجز مصر، به قراء و اساتید قرآن کریم آن‌طور که شایسته است توجهی نمی‌شود که این مسئله جای تأسف دارد» (زندگینامه استاد محمود خلیل الحصری).

۳. برخی نظریه‌پردازان معتقدند خاص‌گرایی فرهنگی توسل به عناصر هویت‌بخش فرهنگی خاص است که در آن بر بی‌همتایی شیوه‌ها، اعمال و ایده‌های یک گروه یا جماعت معین تأکید می‌شود. در مقابل، در عام‌گرایی

فرهنگی فرآیند جهانی شدن و پیامدهای آن چونان واقعیتی مسلم پذیرفته می‌شود و تردیدی در ناممکن و حتی نامطلوب بودن بازگشت به گذشته و احیای آن وجود ندارد. عام‌گرایان فرهنگی دیدی انتقادی نسبت به وضع موجود دارند، ولی بسیاری از گروه‌های خاص‌گرا کل فرآیند جهانی شدن یا بخشی از آن را با عبارات‌ها و عنوان‌های متفاوت رد می‌کنند و جهانی شدن را تهدیدی جدی به‌شمار می‌آورند. (گل‌محمدی، ۱۳۸۶، ص ۱۵۴) اما رویکرد منفعل این طرز تلقی، خاص‌گرایی فرهنگی را به سه دسته تقسیم می‌کند: ۱. خاص‌گرایی منزوی، ۲. خاص‌گرایی سرسخت و ستیزه‌جو، ۳. خاص‌گرایی ریشه‌دار. اگر چه هر سه دسته مذکور با نارضایتی از تمدن غرب در ارتباط است و مقاومت آنها با موفقیت‌های جمهوری اسلامی تقویت می‌گردد، لکن این رویکرد، پایگاه‌های جهانی ضدسرمایه‌داری را به گریز از گفتگو و داد و ستد فرهنگی و ایدئولوژی‌زدگی، متهم می‌نماید. درحالی که جمهوری اسلامی ضمن گفتگوی مستمر با مستضعفان جهان و کمرنگ نمودن تفاوت‌های زبانی، دینی و مذهبی خود پرچمدار گفتگو و داد و ستد فرهنگی است. همچنین گفتمان اسلام ناب نه تنها رویکرد گذشته‌گرایانه ندارد، بلکه هم در برنامه‌ریزی‌های کوتاه‌مدت و هم در چشم‌انداز آرمانی خود، آینده‌درخشانی را پیش روی بشر قرار داده است و در واقع همین نکات است که سبب تهدید ایران به جنگ تمدنی می‌شود و نه دعوت به گفتگوی فرهنگی.

۴. همچنین تأسیس رادیو قرآن در تاریخ ۲۲ بهمن سال ۱۳۶۲ با پیشنهاد و تلاوت مقام معظم رهبری، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای و آغاز به کار شبکه قرآن و معارف سیما به‌عنوان اولین شبکه تلویزیونی قرآن در جهان، در تاریخ اول رمضان المبارک سال ۱۴۲۰ هجری قمری (آذرماه ۱۳۷۸) و افتتاح نخستین و بزرگ‌ترین خبرگزاری تخصصی قرآن‌کریم در جهان اسلام با عنوان خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) در تاریخ پانزدهم ماه مبارک رمضان ۱۴۲۴ هجری قمری (آبان‌ماه ۱۳۸۲) از سایر فعالیت‌های سیاست فرهنگی قرآن‌محور جمهوری اسلامی بوده است که با عنایت به ابعاد عمدتاً داخلی آنها از بررسی آنها در این گزارش خودداری شده است (نگاه کنید به: www.qurantv.ir و www.radioquran.ir و www.iqna.ir).

منابع و مآخذ

۱. احمدی، حمید. روابط فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و همسایگان، مطالعه موردی کشور ترکیه، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، مهر ۱۳۸۹.
۲. ثقفی، سیدمحمد. مقاله علم و اندیشه در تمدن اسلامی ۳/ فعالیت آموزشی در زمان پیامبر(ص)، مجله درس‌هایی از مکتب اسلام، ش ۴۸۴، تیر ۱۳۸۰.
۳. زندگینامه استاد محمود خلیل الحُصَری به نقل از: <http://www.quranct.com/faces/>
۴. سایت دبیرخانه کمیته اعزام و دعوت از قاریان قرآن کریم به آدرس: www.al-qari.ir
۵. سایت شورای عالی قرآن به آدرس: <http://www.scquran.ir>
۶. سخنرانی حجت‌الاسلام حسن یوسف‌زاده دانشجوی دکترای دانشگاه باقرالعلوم (ع) در همایش الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، قم: مؤسسه امام خمینی (ره)، به نقل از: خبرگزاری مهر، ۱۳۹۰/۰۲/۰۹.
۷. عاملی، سعیدرضا و حمیده مولایی، دوج جهانی شدن‌ها و حساسیت‌های بین‌فرهنگی: مطالعه موردی روابط بین‌فرهنگی اهل تسنن و تشیع در استان گلستان، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره دوم، شماره ۶، تابستان ۱۳۸۸.
۸. فیاض، ابراهیم. فقه میان‌فرهنگی، پگاه حوزه، ۱۷ شماره ۱۸۶، تیر ۱۳۸۵.

۹. فیاض، ابراهیم. مهندسی فرهنگ عمومی (رهیافت‌های نظری)، جلد اول، تهران، زمان نو، ۱۳۸۹.
۱۰. گفتگو با رایزن فرهنگی سابق ایران در مصر ۱۳۸۹/۱۱/۲۰ به نقل از: www.khameni.ir.
۱۱. گل‌محمدی، احمد. جهانی شدن فرهنگ، هویت، چاپ سوم، تهران، نشر نی، ۱۳۸۶.
۱۲. محسنیان‌راد، مهدی. بازار پیام و آینده ارتباطات میان‌فرهنگی، نشریه جهانی رسانه، ش ۱، بهار ۱۳۸۵.
۱۳. مقاله سیر تحول در تلاوت قاریان مصری به نقل از سایت:
<http://www.eteghadat.com/forum/forum-f22/topic-t8266.html>
۱۴. نگاهی به موقعیت مسلمانان مصر، ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۰، پورتال اهل بیت (ع)، وابسته به مجمع جهانی اهل بیت (ع) به نقل از: خبرگزاری مهر.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۰۶۱

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: ارتباطات میان‌فرهنگی ایران و مصر (با محوریت نخبگان قرآنی)

نام دفتر: مطالعات فرهنگی (گروه جوانان، ورزش و تربیت‌بدنی)

تهیه و تدوین: اسماعیل نوده‌فراهانی

ناظران علمی: سینا کلهر، وحید یامین‌پور

همکار اصلی: مهدیه کاظمی

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار ادبی: فرزاد جعفری

واژه‌های کلیدی:

۱. ارتباطات میان‌فرهنگی

۲. ایران، مصر

۳. سیاست فرهنگی قرآن‌محور

۴. قاریان

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۹/۵